

SVOBODA

VSEBINA:

Hendrik de Man: Socializem kot kulturno gibanje. (Nadaljevanje.)

Cankarjeva družba.

Tone Čufar: V januarju zaprtim sodrugom.

Ivan Molek: Good-by Hunky!

Vprašanja delavki.

Štukelj Ciril: Socialistična kulturna zveza.

Kurt Tucholsky: Žaromet skozi noč.

Käthe Kollwitz: Beda. (Slika.)

Tone Seliškar: Pismo.

Knjižnice.

Delavski šport in telovadba.

Naše podružnice.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANŠKA

(GRADSKA ŠTEDIONICA)

LJUBLJANA

PREŠERNOVA ULICA ŠTEV. 5

USTANOVLJENA LETA 1889
TELEFON ŠT. 16 - POŠTNI ČEK 10.533

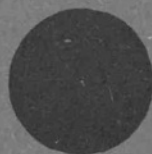

Stanje vloženega denarja nad 365 milij. Din

sprejema vloge na hranilne knjižice kakor tudi na tekoči račun, in sicer proti najugodnejšemu obrestovanju. / Hranilnica plačuje zlasti za vloge proti dogovorjeni odpovedi v tekočem računu najvišje mogoče obresti

Jamstvo za vse vloge in obresti, tudi tekočega računa, je večje kot kjerkoli drugod, ker jamči zanje poleg lastnega hranilničnega premoženja še mesto Ljubljana z vsem premoženjem ter davčno močjo. Vprav radi tega nalagajo pri njej sodišča denar nedoletnih, župnijski uradi cerkveni in občine občinski denar

Naši rojaki v Ameriki nalagajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je denar tu popolnoma varen!

S · V · O · B · O · D · A

Naročnina za člane Svobode letno	Din 12—
Naročnina za druge letno	36—
" " " polletno	18—
" " " četrtletno	10—
Naročnina za Ameriko letno	Dolar 1—
Uredništvo in uprava za Jugoslavijo: Ljubljana, Palača Del. zbornice, Miklošičeva c. 1	
Za Ameriko: Chicago, Ill. 3639 W, 26 Th. St.	

Hendrik de Man:

Socijalizem kot kulturno gibanje.

(Nadaljevanje.)

4. Meščanska kultura.

Kultura je torej oblikovanje življenja na podlagi nekega skupnega mnenja o vrstnem redu vrednot.

V resnici je v vsaki kulturni družbi neskončna vrsta vrednostnih lestvic: religiozna, socialna, umetniška, politična itd. do vrednostne lestvice moške in ženske mode. Najvažnejša in najtežja naloga piscev kulturne zgodovine je, najti iz vsega tega skupno, kar spaja med seboj vse te vrednostne lestvice. Pri prarodnih najdemo to skupnost najprej v religioznih (= verskih) predstavah, ker pri njih je še vera v odvisnost od nadčloveških sil životvorna sila, ki določa in spaja vso moralo, vse pravo, vso umetnost, vse družabno življenje.

V našem današnjem kulturnem stanju sta se pa verski ideal in družabna resničnost tako ločila, da je vprašanje tu mnogo bolj zamotano. Vsekakor je najenostavnejše, če poskušamo izbrati znake današnje meščanske kulture iz resničnega družabnega položaja vladajočih razredov.

Na prvi pogled moremo označiti kot najvišje merilo kulture kapitalistične dobe — d e n a r n o g o s p o d s t v o.

Posest denarja ne daje samo moči, temveč je kot merilo uspeha tudi priznано merilo sposobnosti. To je tudi predvsem sredstvo, da more človek »stanu primerno« živeti, t. j. uveljaviti sebe po družabni normi. Vsaka plast skuša torej posnemati življenjski način »gornje« plasti. V kolikor se tiče to tudi delavstva, bomo kmalu razložili.

Drugi znak meščanske kulture je egoizem: brezobzirno stremljenje po nadmoči, hotenje, priti naprej na stroške drugih — to je zakon kapitalističnega konkurenčnega boja... Odtod individualistični (osebni) značaj umetnosti od renesanse dalje, obupno stremljenje po originalnosti, rekordna manija pri tehničnih in športnih činih; zato je kapitalistična doba doba nervoznosti, ker se skuša manjkajoči čut skupnosti izenačiti s krčevitim stremljenjem po premoči, z voljo po oblasti.

Tretji znak današnje meščanske kulture je neodkritost, potvara: Ljudje oficijelno priznavajo moralno-verske zapovedi, v resnici pa žive v najhujšem materializmu in egoizmu. Krščanstvo, ki ga pridigujejo drugim, in lastni človeški naravi prirojeni nagoni skupnosti zapovedujejo, da je treba življenjske vrednote višje ceniti kakor materialne, skupni blagor višje kot privatni interes; toda praktično življenje zatajuje to normo na vsak korak. Odtod prepad med moralo in nravstvenim živ-

ljenjem, hinavščina cerkvâ, nasprotje med javno moralo in privatnim življenjem, potvara umetniških oblik. Stavbarska umetnost sloni na fasadi (pročelju), plastika na dekoraciji, godba na razvedrilnosti in čutni razdraženosti, moda obleke in stanovanjske opreme na zunanjem sijaju na račun kvalitete (kakovosti), občevanje med ljudmi je ena sama hinavščina.

5. Socialistični kulturni ideal.

Jasno je torej, da tej meščanski kulturi najostreje nasprotuje kulturni ideal, ki je že od nekdanj lebdel pred očmi prvoborcev socializma. Socializem izhaja iz tega, da naj človek ne služi materialnim vrednotam gospodarstva, temveč da naj nasprotno materialne dobrine služijo temu, da postane človeška usoda srečnejša in svobodnejša. Socializem hoče, da naj oni ljudje največ veljajo, ki največ store za skupnost. S tem hoče torej tudi to, da naj ne določajo kulturnih vrednot navidezne vrednote posesti, temveč resnične vrednote življenja. Z eno besedo — socializem hoče resnično družabno kulturo, mesto lažnjive ja z -kulture, ki žrtvuje skupno blaginjo stremljenju posameznikov po bogastvu in moči. Socialistični človek, o katerem se v zadnjih letih toliko govori, je z vsem tem utelešenje onega načela življenjskega oblikovanja, ki popolnoma nasprotuje meščanskemu kulturnemu načelu.

Kako moremo sedaj to ugotovitev spraviti v soglasje z Marxovim izrekom, da je kultura gotove dobe vedno kultura vladajočega razreda dotične dobe? Ali moramo ta izrek tako razumeti, kot da bi mogli biti socialistični ljudje še le potem, ko bo uresničen socialistični družabni red?

Staviti to vprašanje ni nobeno igrakkanje s teoretičnimi pojmi. To je najnujnejše praktično vprašanje sedanjosti. Jaz zase imam to-le prepričanje: kdor odgovori na to vprašanje z »da«, kdor torej preлага uresničenje socialističnega življenjskega principa v bodočnost in se zanaša na avtomatično učinkovanje bodočih »razmer«, ta sam izreka smrtno obsodbo nad socializmom. Kajti nove razmere morejo biti le delo novih ljudi. Kapitalizem in meščansko kulturo moremo premagati le, če jo premagamo najprej — v samih sebi. Razredni boj nas more voditi k socializmu le tedaj, če ga razumemo tudi kot boj za uresničenje novega življenjskega oblikovanja in če mi ta boj že danes bojujemo.

Seveda je res, da kapitalizem že z nasprotjem interesov izkoriščevalcev in izkoriščanih, sili v boj mezdne delavce. Za to zadostuje, da se delavci zavedo svojih gospodarskih interesov; ker so ti interesi skupni vsemu delavskemu razredu, vodijo v razredni boj. Toda važna stvar je potem ta-le: če ta razredni boj ni nič drugega kot boj za interese, potem ne vodi v socializem, temveč v tem slučaju delavski razred enostavno vrašča v meščanski družabni in kulturni krog.

6. Kulturno ozadje razrednega boja.

K sreči je razredni boj socialističnega delavstva več kot zgolj interesni boj. Celó najmanjši, navidez za najmaterialnejše stvari bojevani mezdni boj ali štrajk ne temelji zgolj na interesnem preračunanju.

Kako to, da stavkujoči delavec ne sovraži stavkokaza samo s tega merila, da mu materialno škoduje, temveč — da ga sovraži tudi kot bitje, ki p o d l o ravna? Vendar le zato, ker se v tem boju izraža še nekaj drugega kot samo želja po enotnem zboljšanju. To drugo sicer ni vedno v zavesti, vendar pa v podzavesti ljudi: čut skupnosti, moralno ogorčenje proti odvisnosti, ki jo občutimo kot nečloveško, notranji upor človeka proti delovnemu načinu, ki duši najplemenitejše nagone delovnega človeka,

želja po človeka vrednem življenju ne le zase, temveč tudi za druge in za potomce.

Zato ima vsaka stavka značaj požrtvovalnega dejanja. Pri tem ne odloča razumno tehtanje verjetnostne koristi in zvišanja plače, temveč čuvstvo, strast, s katero se osebna korist žrtvuje moralni dolžnosti napram celoti. Obstoj ali neobstoj tega čuvstva razlikuje tudi stališče stavkujočega delavca od indiferentne ali nesočuvstvujoče zakonske žene: kdor vidi v stavki samo vprašanje interesov, suhega računanja, ta ne razume, kaj se dogaja v duševnosti borcev.

Ako velja to že za dejanje, ki navidez hoče le neposredno materialno korist, velja to tem bolj za žrtve, ki jih doprinašajo aktivni sodrugi vsak dan za daljnje cilje politične agitacije. Čeprav govorimo pri tem o razrednem interesu, vendar izraža beseda interes nekaj popolnoma drugega kakor n. pr. interesno nasprotstvo med kupcem in prodajalcem gotovega blaga. Pojem razrednega interesa nastane šele iz čuvstva razredne pripadnosti in to čuvstvo izvira iz skupne usode, kateri se upiramo ne samo zato, ker se čutimo gospodarsko izkoriščane, temveč predvsem zato, ker jo smatramo za krivično, za zločin nad gotovimi prirojenimi človeškimi pravicami.

Cankarjeva družba

je ustanovljena. Njena pravila je oblast odobrila. Že smo pričeli z nabiranjem članov. Do 1. maja moramo zbrati najmanj 3000 članov. Vsak član plača 20 Din letne članarine in bo dobil za to o božiču štiri lepe knjige: delavsko pratiko, dva romana in zgodovino socializma in socialnih bojev. Kdor hoče prejemati knjige do smrti, plača 500 Din ustanovnine, ki jo lahko poravnava tudi v obrokih. Priporočljivo je, da posamezna društva postanejo ustanovniki. Društva plačajo 1000 Din ustanovnine in bodo prejemala knjige večno. Podružnice in njeni člani naj gredo po danih navodilih na delo od hiše do hiše, od sodruga do sodruga.

Knjige, ki so jih doslej izdajale razne slovenske meščanske založbe, nas proletarcev ne zadovoljujejo.

Cankarjeva družba bo dala slovenskemu delavcu pravo, dobro knjigo. Zato naj vsakdo postane njen član!

Centrala »Svobode«.

Tone Čufar:

V januarju zaprtim sodrugom.

*Iz krčem številnih se muzika čuje,
muzika divja, na plese vabeča,
predpustno veselje prešerno kraljuje,
na cestah je zima, v beznicah gneča.*

*V hrupni norosti radostno vriska
premnogi v teh dneh karnevala,
bedne brezdomce mraz hudi stiska,
vas je pa četa žandarjev odgnala.*

*Mati se v tihem trpljenju razjoče bolešno,
ženo navdajajo težke skrbi, oče proklinja,
deca strmi, sestra pa z ljubico v strahu drhti.*

*V črni praznoti so borni fabriški domovi,
togobna samota je v celicah mrzlih,
a žuljave roke težijo železni okovi.*

Ivan Molek, Chicago:

Good-by Hunky!

Pred kratkim je bilo sporočeno v neusmiljenih listih, da naš stari stric umira. Dolgo časa je že privezan na posteljo in dr. Time, najboljši zdravnik v ameriški republiki, je trdo konstatiral, da ni več upanja.

Ta vesela vest — da, dragi moji, vesela! — je obudila obilico spominov v nas vseh, ki strica dobro poznamo in mu nikdar ne odpustimo njegovih črnih grehov. V zabavni, trezni družbi smo se zmenili, da vržemo sliko njegove preteklosti na platno, naj vidi naš svet, kdo in kaj je bil bolnik, ki ne vstane več. Kajti ni nas sram izjaviti: Čas je že in prav je, da ne vstane nikdar več! ...

Naj se odvija scena za sceno žalostne zgodovine:

* * *

Njegovo slovensko ime je bilo Jakob Pokorec. Ko se je pred petdesetimi leti presadil iz prahu in blata svoje rojstne grude v prah in dim ameriških tovarn, je bil drugič krščen in dali so mu ime Jack Hunky.

To ime nosi še danes. Ne samo to. Tudi ulica, v kateri je stanoval, je dobila po njem ime Hunky Street in ponekod Hunkytown. Še več. Njegov obraz, ki ga je očedil samo ob nedeljah in praznikih, z jasnimi črtami hlapčevskega značaja, je postal tip zase: Hunky Face.

Videli smo ga v Pennsylvaniji. Njegov dom je bil na Tretji cesti, po domače Hunky Street. Tipična cesta — najgrša v vsem gradem mestu jeklarske baronije. Ime »cesta« je žalitev za pravo cesto. Bila je reka prahu, odnosno blata med dvema yrstama žolto, zeleno in rjavo pobarvanih lesenih bajt. Tipične bajte. Že od daleč so ti povedale — ne, naravnost kričale so — da se bližaš Hunky Streetu. In ko si se približal, recimo ob jutrih, in pogledal po reki prahu — ali blata, če je bil dež — si videl sredi »ceste« pivske sodčke, običajne »osminke«, ki so ležale pred vsako hišo. Ob devetih je prišel velik voz s parom konj in dvema zamorcema. Pobrala sta prazne »osminke« — in Hunkyjska ulica je bila »očiščena«. Potem je prišel drugi voz. Globoko so se udirala kolesa. Privlekel je polne »osminke«. Zvečer je bilo veselo kakor na svatbi. Daleč je odmevalo sto melodij slovenskih in hrvaških narodnih, hreščala je harmonika in cinkala tamburica. Hunky je pozabil na delo in stari dom. In vsak čas je prazni sodček zletel na ulico.

D drugega dne je tovarniški priganjač stresel Hunkyja za ramo: »Prokleti Hunky, kdaj pa ti spiš, doma ali na delu?«

»Kaj pravi?« se obrne Jakob do tovarišev, ker ni razumel jezika.

»Pravi, da si lep fant,« mu odvrne tovariš porogljivo.

»Saj sem res« —

Prišla je nedelja in Hunky je šel v hunkyjsko cerkev. Ko je bila maša končana, ga je nekdo dregnul pod rebra: »Zbudi se, zbudi, gremo

li kosilu!« — Ob nedeljah so po kosilu nabili dve »osminki« in ob ponedeljkih zjutraj so prazni sodčki ležali po Tretji ulici kakor utihnjeni kanoni po bitki.

Tako je živel stric tiste dni.

Prišel pa je naokrog slovenski človek in dejal Hunkyju: »Čuj, Jakob! Sreča te išče, um ti je dan, ali se ne bi ti česa naučil? Tukaj je šola, ki nič ne stane — samo večerne ure ji moraš dati in osminkam se moraš odpovedati. Na razpolago so tudi dobre knjige in listi — — —«

»Eh, pusti to! Danes sem tukaj, Bog zna, kje bom jutri, čez eno leto bom pa spet v starem kraju kidal gnoj in krčil pečine. Šola in bukve — to je za leno gospodo, ki nič ne dela...«

* * *

Leta so tekla in srečali smo ga v Ohio. Bil je malo starejši po letih, po pameti pa še vedno mlad. Po znanju se je celo pomladil...

Kopal je premog. Ker je sam vedel vse, je zaključil, da delo v tovarni postara človeka; preveč je vroče. Druga stvar: mestno življenje je zapeljivo. Če gre tja, kjer so jame, pride na deželo, na kmete. Tam je manj »osmink« in velika banka, v kateri rastejo dolarji kakor kvas pri peči. Presto! Hunky je zbežal sam pred seboj iz Sodome v Gomoro...

Eh, ni bilo vse tako kot je pričakoval! Krivi so bili oni, ki so mu dali naslov. Niso mu dali pravega naslova! Nu, nekaj je le bilo dobro. Delo pod zemljo je bilo prašno in umazano in kompanijske bajte, v katerih so stanovali rudarji, so bile stare in majhne — tako nizke, da si lahko potrkal na strop. Hunky se je veselo režal. On je bil rad na nizkem... Tudi banka je bila zelo nizka in nekam mršava kot hrvaška buša. Samo pivcvarna v bližnjem mestecu se je šopirila kakor graščina...

Prišla je stavka. Rudarji so se spuntali in zahtevali priznanje unije, večjo plačo, osemurnik in več drugih stvari. Hunky se je začudil. Kako to, da se puntajo? V jeklarnah ni bilo te neumnosti. In kaj vse hočejo! Večjo plačo, da — manj dela, da — a kaj je treba unije? Hrvaški gospod župnik, kateremu je Jakob plačeval za maše, da ga ne bi hudič vzel v rovu, so mu povedali, da edina prava unija je katoliška cerkev, vse drugo je hudičeva past. In to drži.

Jamski baron je odbiral ovce od kozlov.

»Well, Hunky, kaj ti storiš? Ali ostaneš na delu in moj prijatelj, ali greš med antikriste?«

Jakob je razumel besedi »prijatelj« in »antikrist« in krepko je odvrnil: »Mi no antikrist!«

Boss se je nasmehljaj: »Good boy, Jack!«

Jack je dobil petdeset centov priboljška in velikega črnca, ki mu je s šestcevnikom v žepu delal častno stražo z dela in na delo.

* * *

Kalifornija!

Kdo ni še čul o tebi in pohlepel po tebi, o zlata Kalifornija, ti dežela mile klime, palm in oranž, španskih zidin in največjega humbuga in največjih krukov pod belormenim solncem!

Da, tudi tam smo ga videli. Bila je dolga romarska pot, katere ne bodo očetje in strici zlepa pozabili. Na čelu romarske jate je bil gospod Peter, takoj za njim je pa korakal Jakob, visoko držeč bandero izveličanja, ki je vodilo v Rajsko dolino v Kaliforniji. Z vseh strani divje nove domovine — z vzhoda, sredine in severozapada — so prišli trudni romarji z ženami in otroci, noseči težke cule in svetle nade, in položili so svoje

zlate novce — ta tisoč, oni dva, skupaj okroglih dvajset tisočakov — na žrtvenik izveličanja. Nato so položili svoje trudne kosti na gola tla Rajske doline in gledali v nebo in v gospoda Petra ter čakali odrešenja.

Romarji so prinesli novce in vero, trdno vero, da bo Rajska dolina v Kaliforniji njihov paradiz na tem svetu. Lepa je bila ta vera — kakor je bila lepa cerkva sv. Jožefa ob umazani vodi južnozapadno od Lemonta, kjer je romanje imelo svoj blagoslovljeni začetek.

Odrešenja pa ni bilo. Vera je čakala nekaj časa; čakala je tudi potem, ko so bili žepi prazni — ni pa hotela več čakati, ko so bili tudi želodci prazni. Zbežala je v morje in v Rajsko dolino je prišla nevera. Romarji so se prebudili in videli, da je lepa komuna pod vodstvom gospoda Petra in njegovih pomočnikov Pavla, Jakoba in Andreja ostala nekje v zraku nad cerkvico sv. Jožefa... Zemlja je bila res tam, toda kaj boš na goli zemlji?

Peter, Pavel, Jakob in Andrej so odromali prvi iz Rajske doline. Lahko so šli, saj jih ni videl nihče v — temni noči.

Za njimi so se vračali romarji brez novcev in gladni. Z njimi so šli ptiči selilci, vračajoči se domov ter poredno čivkali:

»Hello, sucker!«

* * *

Videli smo ga v Michiganu. Bil je že lepo rejen in amerikaniziran na obrazu; brke si je odrezal, dobil je podbradek in redki lasje so bili nazaj polizani. Vrat si je stisnil s platnenim ovratnikom — ne več z onim iz celuloide — pokal je z naramnicami po širokih prsah in stal za barom (v ameriški slovenščini: bara). Njegova dolenjska angleščina je bila zdaj bogatejša za okrog sto kosmatink iz bezniškega slovarja, ki še ni spisan.

Jakob je odprl svoj bar v leseni baraki zraven železniške postaje. V tem je bil dosleden — stanovanje je moralo biti majhno, nizko, umazano in zakajeno. Nič ni pomagalo. Tudi žena, katero je vzel v sveti zakon, je morala sprejeti njegovo tradicijo, da je najbolje biti na nizkem. V baraki se je kar trlo ljudi podnevi in ponoči. Svoji so šli radi k svojim. Jack je takrat dobil prvo spoznanje, da je bil neumen, ko je delal v tovarnah in pod zemljo. Vsak človek je neumen, dokler nima kaj denarja! Denar se šele naredi, ko človek neha delati! Naj delajo oni, ki so neumni; on ne bo več.

Ker je bila baraka javen lokal, so bila vrata odprta tudi takim, ki niso bili dobrodošli. Vstopil je mlad mož in vprašal Jacka, če se v njegovi pivnici lahko agitira za boljšo človeško družbo.

»Kaj pa ti prodajaš?« mu vrne Jack vprašanje.

»Ne prodajam, zastonj dajam navodila za uresničenje dobre ideje, ki bi lahko koristila delavcem, vašim gostom.«

»Ne razumem, kaj misliš, a povem ti, da večje koristi za delavce ni kot je delo, vsa navodila za delo pa so v uradu družbe.«

»Ali vam lahko razložim, kaj mislim?«

»Če misliš tako kot jaz, ni treba, ako pa misliš drugače, si slab človek in bolje je, da molčiš. Živim pošteno kakor me je mati naučila, strežem svojim gostom, plačujem licenco in stanarino, plačam vsak pravičen račun, hodim v cerkev in molim Boga, ne odiram nikogar, za stari kraj se ne brigam več in če me rojak prosi za dolar ali dva, mu posodim. Kaj je treba več?«

»Če je to vse res, kar ste povedali, tedaj ste še vedno v starem kraju.«

»Aha, to ti misliš! Zdaj vidim, da si osel, ako nisi tat. Ven s teboj!«

Jack je bil še dolgo jezen, ko je nedobrodošli gost odšel. Prišel je drugi gost, ki ga je Jack dobro poznal. Bil je mesar in lokalni politik.

»Volitve se bližajo, Jack,« je začel s tonom silne važnosti. »Zdaj je čas, da smo vsi dobri državljani solidarni, ako hočemo, da bo business (= »kšeft«) svoboden, vse drugo naj pa vzame Belcebub. Našim kandidatom bo manjkalo par sto glasov. Med nami brati je treba nekaj storiti. Stvar je enostavna: če ne moremo glasov dobiti, jih moramo narediti. Vsak izmed nas ima svojo nalogo. Tvoja naloga je, da zbereš petdeset svojih rojakov, ki še niso volilci in jim preskrbiš državljanske papirje. Pelji jih pred sodnika in pričaj za vse, da so že pet let tukaj. Res boš moral po krivem priseči — pa kaj je to med brati? Razumeš?«

»Razujem.«

»Storiš to?«

»Storim.«

»Good boy, Jack!«

Pol leta kasneje je Jakob bežal iz Michigana, ko je bila volilna sleparija razkrinkana. On sam, ki je za druge prisegal, še ni bil državljan ...

(Konec prihodnjič.)

Vprašanja delavki.

Prيرهeno po *Theobaldu Tigru*.

Se zvesto ž njim boriš,
si dobra mu družica?
In vedno zvesto mu slediš,
in slednjo borbo ž njim deliš —?
Si mu tovarišica —?

Si žena mu in ga uméš?
In vama eno je spoznanje?
Če ga razumeš, potlej veš,
da braniš mu pač ne smeš
na naše zborovanje.

Se takrat v duhu ž njim boriš?
Sta res drug z drugim eno?
Kaj le za kuhinjo skrbiš?
Za boj ničesar ne storiš,
ne za svobodo zaželjeno?

Si pomočnica mu vsekdar,
je sloga res med vama —?
In ne poklekaš pred oltar,
pred svečenika? Ne! Nikar!
Izobražuj se sama!

Če prapor ga pokliče v boj,
nikar ga ne oviraj!
Njegova misel je s teboj,
rad videl tebe bi s seboj!
Zato ž njim vred marširaj!

O, mati, naj tvoj sin bo lev
v pohodu proti vsej krivici.
Ti odgovarjaš zanj, ti glej! —
da tvoj sodrug lahko ti bo zapel
napev — napev
o dobri pomočnici —!

Štukelj Ciril:

Socialistična kulturna zveza.

Razna delavska kulturna in športna društva izven »Svobode« in tudi številne sekcije naših podružnic še vedno ne razumejo pravega smisla delavske kulturne in telovadne zveze »Svoboda«. Pogajali smo se n. pr. z esrednjim društvom delavskih kolesarjev v Mariboru in društvo ni verjelo v naše iskrene besede, ker se je balo, da nam gre le za njegovo premoženje. Nič drugače si ne moremo razlagati trdovratnosti drugih društev. Mnogo naših podružnic ne predstavlja nobene resnične duhovne enote: vsaka sekcija dela zase, gleda z zavistjo na druge sekcije, podružnice pa sploh ne upošteva, čeprav sedi njen zastopnik v podružničnem odboru. Vsa ta neenotnost zelo zavira razvoj delavskega kulturnega gibanja.

Prvi škoduje ta razcepljenost g o s p o d a r s k o. Čim več samostojnih društev je, tem več se porabi materialnih sredstev in duševne energije. In vrhu tega poraba vseh teh sil mnogo manj zaleže, kakor če bi vse sile delale za eno stvar. Že sam obstoj samostojnih edinic povzroča neizogibno medsebojno trenje in s o v r a š t v o. Nevarnost, da se razvije samestojno društvo v navadno malomeščansko omizje, je zelo velika.

Danes imamo »Svobodo«, zvezo kolesarjev, zvezo pevskih društev in polno lokalnih v nobeni zvezi včlanjenih klubov, abstinate, svobodomiselce, esperantiste itd. Vsa ta društva in zveze se obračajo na ene in iste ljudi, tako da mora plačevati deset članarin delavec, ki se hoče vsestransko udejstvovati. To pomeni nepotrebno izmozgavanje delavcev kot poedinčev in potrato denarja na več strani tako, da nikjer mnogo ne izda. Za kako večjo prireditvev, n. pr. akademijo na predvečer 1. maja, mine najmanj štirinajst dni, da vsa ta društva povedo »načelno« besedo o sodelovanju.

Seveda ima vsa ta razcepljenost svoje zgodovinsko ozadje. Pred približno 50 leti se je začel proletarijat po večjih krajih zbirati po strokovnih in raznih pevskih društvih. Kulturna društva niso širila toliko socialistične kulture, kolikor so v večji meri hotela dobiti večji ali manjši delež pri meščanski kulturi. Temu je bil mnogo kriv tudi strog avstrijski policijski režim. Ko je strokovno in politično gibanje že davno našlo svoje jasno razredno stališče, katerega cilj ni udeležba, temveč premaganje kapitalističnih gospodarskih in družabnih razmer, so kulturna društva še dolgo ostala nekritična društva za družabno razvedrilo svojih članov. Marksisti to razumemo — najprej mora biti kruh in malo svobode! Strokovno organizirani člani se pečajo z gospodarskimi, socialnimi vprašanji, ki jih kapitalistični sistem naravnost vsiljuje. Pri kulturnem delu je to drugače. Še danes imamo vsak dan priliko opazovati, kako so eni in isti delavci v različnih organizacijah različnih naziranj: kot železničar v strokovni organizaciji je razredno-bojeven, kot član železničarske godbe pa gre igrat kateremukoli meščanskemu društvu na čast. Tudi socialistično politično časopisje je bilo v kulturnih vprašanjih zelo šepavo. Proletarsko kulturno gibanje v splošnem po svoji opredeljenosti za nekaj korakov zaostaja za drugim delavskim razrednim gibanjem.

Delavci so se strokovno organizirali, da zavarujejo svoje gmotno stanje. Izobraževalna društva, pevski zbori, knjižnice itd. so se pa porajale slučajno po kulturni potrebi malih delavskih skupin, ako so te našle v svoji sredi kakega človeka, ki je bil sposoben voditi izobraževalno delo. Ko so se strokovna in politična društva že davno združila v velike zveze, so kulturna društva še vedno ostala sama zase. Po vojni je bila ustanovljena »Svoboda« kot splošna delavska kulturna zveza. Toda po desetih letih svojega obstoja ni mogla niti združiti vseh slovenskih delavskih izobraževalnih društev, niti ni v »Svobodi« sami prave duhovne vzajemnosti. Še vedno imamo samotelovadce, samotamburaše, samorežiserje, samoigralce in samonogometaše. Pri športnikih socialistično kulturo izmed vseh najbelj pogrešamo.

Vsled razcepljenosti političnega gibanja tudi politična stranka ni vplivala na kulturno gibanje v tem smislu, da bi mu olajšala opredelitev v socialističnem izobraževalnem delu. Nasprotno so politične frakcije marsikje kvarno vplivale, ker so svoj medsebojni boj prenašale tudi na kulturno organizacijo.

No, naj bo s tem preteklost odpravljena.

Sedaj nam je treba širiti zavest, da je delavcu potrebna splošna socialistična izobrazba, da zato nimajo pravice do življenja in podpore razna društva, ki so samim sebi namen, da ni dovolj biti dober telovadec, temveč da se mora vsakdo predvsem vzgajati v socialističnem svetovnem nazoru, da morajo vse sekcije in podzveze podrediti svoje delo enotnemu stremljenju: socialistični kulturi.

Imamo skupen organ: centralo »Svobode«.

Imamo en kulturni mesečnik: list »Svoboda«.

»Svoboda« pomeni osvobojenje delavstva izpod meščanskega in malo-meščanskega vpliva.

Stremite vsi za tem smotrom, ne ovirajte truda centrale »Svobode« z lenobo in brezbriznostjo in tako bomo počasi zgradili duhovno enotno socialistično kulturno zvezo — res svobodno, t. j. očiščeno kulturne dedščine, ki nam jo je zapustilo meščanstvo.

Podružnice bodo sedaj sklicevale občne zборе, ki jim bo sledil občni zbor celokupne zveze. Naj se vsakdo potruži, da bo v novem desetletju »Svoboda« dosegla oni namen, ki ga do danes še ni — da bo kot socialistična kulturna zveza združevala najboljše kader delavstva.

Kurt Tucholsky:

Žaromet skozi noč.

Nekega komunista so zaprli in prvi evropski pisatelji so bili naprošeni, da se o tem izrazijo.

Francoz je napisal sijajen oklic in je vzbudil s tem živalno diskusijo v svoji domovini; G. B. Shaw* je spisal izredno ironično dramo, v kateri se je tako neusmiljeno norčeval iz svojih rojakov, da več tednov ni mogel priti človek do gledališke vstopnice — o jetniku samem pa v drami ni bilo niti besedice; Nemec ni podpisal protesta, ker se z jetnikom ni strinjal v vseh točkah. Le dva sta dejansko udrla v ječo. Prvi je prišel v celico Rus. Tu je ležal jetnik — mrtev: fašist ga je bil že ustrelil.

*

Nemška usoda: pred uradnim okencem stati.

Nemški ideal: za uradnim okencem sedeti.

*

Nemec si izmisli; Italijan iznajde; Anglež uporabi v praksi; Amerikanec kupi patent; Japonec posname; Španec sploh noče imeti; Norvežani se počasi o tem razgovarjajo — in Francoz imenuje vse udeležence za člane Akademije Réaumur. Nato napiše začuden Nmec bibliografijo cele zgodbe.

*

Danci so večji skopuhi kot Italijani. Španske žene se laže udajajo prepovedani ljubezni kot nemške. Vsi Latvijci krađejo. Vsi Bolgari smrdé. Ruruni so hrabrejši kot Francozi. Rusi poneverjajo denar. Vse to ni res — toda v bodoči vojni bomo vse to brali v časopisih.

*

* Slavni angleški dramatik in pisatelj.

V Evropi si enkrat državljani in dvaindvajsetkrat inozemec. Kdor je pameten: triindvajsetkrat.

*

Angleži so Rimljani nove dobe. Francozi so Kitajci zapada. Japonci so Angleži vzhoda. Belgijci so Poljaki zapada. Samo kako ljudsko pleme so Bavarci — tega še ni noben človek uganil.

*

Po grehu Francoz pozabi ženo, Anglež jo poroči, Rumun ji poišče moža, Nемеc se začne z njo pravdati in Amerikanec jo že poprej poroči.

*

Rojenih velemeščanov ni.

Berlinčan pravi, da je rojen v Breslau, v resnici je pa iz Poznanja, Parižan je iz Tunisa in v najboljšem slučaju iz Frankfurta, Dunajčan iz Černovic in Newyoržan iz Württemberga. Samo Pražani so iz Prage in to jim je prav.

*

Tujec je sedel v Benetkah ob Lidu in je sanjavo gledal v večerno zarjo lagun. Dobro. Tedaj ga je nekdo potrepal po rami. Ko se je presenečen obrnil, je stal pred njim prekrasen mladenič, ki je z desnico kazal na vodo in pojasnjeval »Il mare« (= morje). In proseče mu iztegnil levico.

*

Nekdaj so si povedali posebno nedostojno, zvito šalo. Čeh jo je takoj razumel, Italijan precej, Holandec čez pol ure in dama iz Hamburga nikdar. Grk jo je poznal.

*

Neki mož je padel z meseca. Nemci so ga položili na desno stran ceste; Francozi so vprašali: »Vous venez de la part de qui —?« (Odkod pridete?); Italijani so se plašno umaknili, kajti smatrali so ga za Mussolinijevega špijona; Danka si ga je sumljivo ogledovala in dejala: »Ali ni to ločen mož gospe Johannsen?« Nato se je mož vrnil na mesec!

*

Centrala vse bolje ve. Centrala ima pregled, vero v pregled in kartotčko. V centrali so zaposleni možje z večnim medsebojnim preprirom, tebe pa potrepljajo po rami in ti pravijo: »Predragi prijatelj, vi ne smete tega tako presojati s svojega stališča! Mi v centrali...«

Centrala ima najprej eno glavno skrb: ostati centrala. Bog se usmili podrejenega organa, ki bi si upal napraviti nekaj samostojnega! Ali je bilo pametno ali ne, ali je bilo potrebno ali ne, ali je gorelo ali ni — najprej imaš vprašati centralo. Čemu bi sicer bila centrala! Zato, da je centrala! — Zapomnite si to.

... Reformni predlog vodi do ustanovitve novega odseka, ki ga — samo po sebi umevno — podredé, priklopijo, pridružijo centrali... Eden seka drva, in triintrideset jih stoji okrog — ti tvorijo centralo.

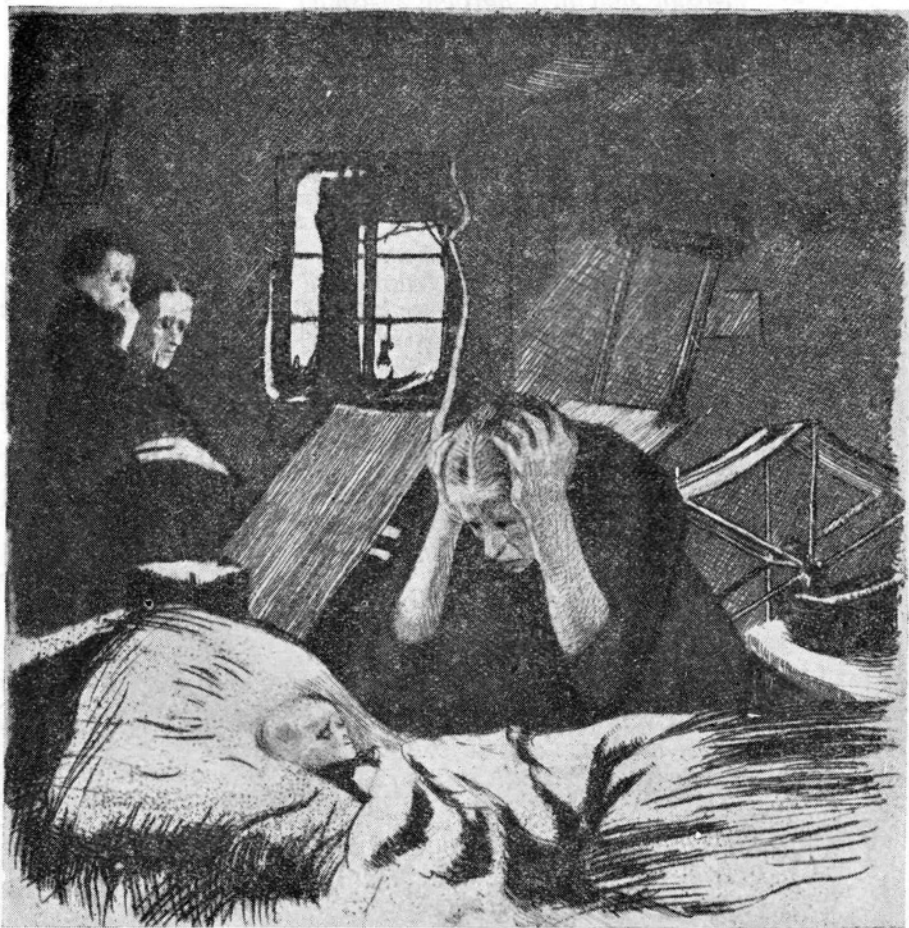
... Centrali nič ne pade v glavo in drugi morajo to izvajati.

Možu prakse je torej težko. Strašno zabavlja nad centralo, raztrga vse njene ukaze v male kose in si s tem zbrise oči. Potem poroči hčerko nekega višjega, avanzira in pride v centralo, kajti priti v kartoteko — to je avanzma. Ko pride tja, se šopiri, popravlja kravato, poteguje manšete

in prične vladati: kot po samem bogu postavljena centrala, poln globokega zaničevanja za navadne može prakse, globok v neprestanem prepiru s centralnimi kolegi — tako sedi tu kot pajek v mreži, ki so jo drugi spletli.

(Ta diagnoza velja za dečja zavetišča, zunanja ministrstva, časopise, bolniške blagajne in bančne sekretariate in je samoposebi umevno šaljivo pretiravanje, ki ne velja za en obrat: za tvoj.)

Opomba uredništva: Kurt Tucholsky = Ignaz Wrobel = Peter Panter = Theobald Tiger = Kaspar Hauser — mož s petimi imeni je najboljši živeči nemški satirik. V današnji številki priobčujemo njegovo pesem — Theobald Tiger, Vprašanja delavki, in razne utrinke pod imenom Kurt Tucholsky. Doslej so izšle sledeče njegove knjige: Mit 5 PS, das Lächeln der Mona Lisa in Pyrenäenbuch.

Käthe Kollwitz:

Beda.

Tone Seliškar:

Pismo.

Služkinja svojemu fantu.

Tako sem prišla semkaj, dragi moj!

Ti ne veš, kako je hudo!

*Brez okna je izba na podstrešju
in polnoč je, ko sem vžgala svečo,
da ti pišem v daljni kraj.*

*Gospod in gospa sta šla v kino
in mene zebe. Mrzla je izba
in gospa je zame železo in kamen.
Pa sem tako mlada in tako trpim!*

*Deklica je zbolela, ki jo imam tako rada,
pa sem bila opsovana: Lenoba, ničvrednica!*

Vse mi je rekla in da sem jaz kriva.

*Nosila sem jo v naročju vse noči
in sem jokala in sem mislila nate!*

*In takole, ko sem sama z vetrom,
ki se podi po podstrešju, mi je tako hudo,
da že mislim na smrt, pa me je vendar strah.
Tako sem mlada! Samo tebe imam!
O da bi ti mogla poslati vsaj vroč poljub,
da bi vedel, kako te ljubim.*

Danes je bil moj oče pri meni.

Denar je hotel. Pa je grunt zapil

*in otroke vrgel v svet ... Berači in pije po mestu
in se ga bojim.*

Tako sem sama in gospa je tako huda!

Pa ona prejšnja je bila še bolj!

Tepla me je in me je ponoči vrgla na cesto.

Koliko sem že prestala!

Njihova miza je polna, jaz pa sem lačna.

In že dva meseca mi ne plača;

onadva pa bosta šla danes v bar!

*In gospod je vedno pijan in sili vame
in mi ponuja denar. Pa sem samo tvoja
in vedno mislim nate.*

Kadar jih ni ponoči doma,

grem v njihovo spalnico, da se pogrejem

in si mislim, kako je prijetno tu,

ko je vse v zrcalih in svili — —

Ah, še v sanjah nama ne bo nikoli tako lepo!

Pa bo vendar prijetno, moj dragi!

Si dejal, da spomladi —?! Joj, kako te čakam!

Saj se imava rada!

Sedaj pa lahko noč, moj fant!

Pozabila bom na mraz in gorje

in bom sanjala o tebi!

Knjižnice.

Kaj ljudje najraje čitajo?

Knjižnica Delavske zbornice v Ljubljani je napravila točno statistiko knjig, ki jih ljudje največ berejo. Knjižnico obiskuje doslej 2129 rednih članov, od katerih je 934 delavcev, 541 javnih in privatnih nameščencev, 508 dijakov in 146 svobodnih poklicev.

V letu 1928. je knjižnica izposodila 35.045 knjig, od teh 16.188 slovenskih, 15.737 nemških, 2544 srbohrvatskih, 54 drugih jezikov, odnosno 31.441 leposlovnih in 3603 znanstvenih. Znanstvenih se je torej izposodilo 10,28% in leposlovnih 89,72%. Od slovenskih znanstvenih čitajo ljudje najbolj zdravstvene (Demšar: Spolne bolezni!), za temi zemljepisne in zgodovinske, potem socialistične, politične in narodno-gospodarske spise. Izmed nemških znanstvenih knjig so na prvem mestu tehnične in naravoslovne, na drugem zemljepisne in potopisne, na tretjem socialistične in politične (memoiri).

Izmed slovenskih pisateljev je na prvem mestu Ivan Cankar. Njegove knjige so se izposodile 469 krat, največkrat »Hlapec Jernej in njegova pravica« ter »Milan in Milena«. Njemu slede drugi tako-le: (Številka pomeni, kolikokrat so bile knjige izposojene, knjiga pa najbolj čitano delo dotičnega pisatelja): *Finžgar* — 294 (Pod svobodnim solncem), *Jurčič* — 257 (Deseti brat), *Pregeļ Ivan* — 254 (Otroci solna, Tolminci), *Remec Franc* — 214 (Na devinski skali, Ljubezen Končanove Klare), *Kraigher* — 180 (Mlada ljubezen), *Tavčar Ivan* — 127 (Izza kongresa), *Lavstik Vladimir* — 122 (Višnja repatica), *Murnik Rado* — 106 (Na Bledu), *Kersnik Janko* — 102, *Jaklič Franc* — 91 (V graščinskem jarmu), *Kvedrova Zoška* — 90 (Njeno življenje), *Alešovec* — 86, *Bevk France* — 82 (Krvavi jezdec), *Detela Franc* — 79 (Trojka), *Feigel* — 78 (Pasja dlaka), *Govekar Franc* — 68, *Šorli Ivo* — 66 (Človek in pol), *Rape Andrej* — 60 (Tisoč in ena noč), *Matičič* — 60 (Na krvavih poljanah), *Meško* — 59 (Naše življenje), *Bohinjec Peter* — 44 (Pod krivo jelko), *Milčinski* — 44, *Trdina* — 37, *Maselj-Podlimbarski* — 36, *Albreht Ivan* — 33 (Paberki iz Roža), *Andrejčkov Jože* — 30 in *Zorec Ivan* — 30.

Cankarja bere vse. Kraigherjeva »Mlada ljubezen« je priljubljena predvsem pri ženskem spolu, istotako Kvedrova. Večina povprašuje po pripovednih (zgodovinskih) povestih. Ženskemu spolu je težko ugoditi. Pesmi jako malo čitajo. Izposojajo si jih večinoma še dijaki in še ti navadno le na vzpodbudo ali opomin v šoli.

Pisatelji drugih narodov v slovenskem prevodu se vrste tako-le: *Sienkiewicz* — 651 (Potop), *London Jack* — 558 (Krištof Dimič, Železna peta), *Bourroughs* — 446 (Tarzan), *Tolstoj Lev* — 417 (Ana Karenina, Vstajenje), *Dostojevskij* — 410 (Zločin in kaznen), *Orzcy* — 375 (Dušica), *Dumas* — 353 (Grof Monte Christo), *Curwood* — 242 (Lov na ženo), *Verne Jules* — 213 (Otroka k. Granta), *Maupassant* — 204 (Lepi striček).

To je prvih deset najpriljubljenejših pisateljev. Vendar to ni povsem točno merilo: Dumas bi na primer bil na mnogo odličnejšem mestu, če bi bilo več njegovih knjig v slovenščini. Resnici na ljubo bodi povedano tudi to, da bi bil gotovo med prvimi nemški Karl May, ki je prvi navdušil mlade ljudi za čitanje srbohrvatskih knjig! Povpraševanje po njem je veliko. V slovenskem prevodu je malo njegovih del, dočim jih je v hrvaškem mnogo. In tako samo radi Maya prične čitati srbohrvatske knjige marsikdo, ki bi se sicer ne odločil za to.

Tem prvim desetim sledé: *Doyle* — 203 (Zgodbe Napoleonovega huzarja), *Boccaccio* — 192 (Dekameron!), *Haggard* — 180, *Zevacco* — 170, *Gaboriau* — 170, *Hašek s Švejkom* — 169 (knjižnica ima 13 izvodov), *Bulwer* — 150, *Marryat* — 150 (Morski razbojnik), *Spillmann* — 140, *Heller Frank* — 123, *Melville* — 120, *Kirchsteiger* — 119, *Coloma* — 100, *Zola* — 99 (Polom), *Gorkij* — 93 (Mati), *Ermíté* — 88, *Keller Paul* — 84 (Dom), *Farrère* — 81, *Turgenjev* — 78, *Zeyer* — 76, *Arcibašev* — 76, *Manzoni* — 72, *Burnett* — 72 (Mali lord), *Gogolj* — 71, *Kellermann* — 70, *Tolstoj Aleksej* — 64, *Andrejev* — 66, *Šenoa* — 55, *Baar* — 52, *Sheehan* — 46, *Sinclair* — 45, *Barbusse* — 45, *Goncourt* — 38.

Kar velja za prvih deset, velja tudi za te pisatelje: Ker ni prevodov, jih ljudje ne morejo čitati. To dokazujejo številke nemških izposojenih knjig.

Izmed nemških knjig so bila največkrat izposojena dela sledečih pisateljev:

Wallace Edgar — 765, *Grey Zane* — 304 (Der Mann aus dem Walde), *May Karl* — 290, *London Jack* — 280, *Galsworthy* — 229 (Jenseits), *Dumas* — 196, *Bettauer* — 187 (Die freudlose Gasse), *Marguerite Victor* — 170 (La garconne), *Sinclair Upton* — 159 (Man nennt mich Zimmermann), *Zola* — 159 (Familie Rougon), *Dostojevskij* — 148 (Brüder Karamosoff), *Gorkij* — 146 (Die Mutter), *Lewis*

Sinclair — 121 (Die Hauptstrasse), *Chesterston* — 121 (Priester und Detektiv), *Anet Claude* — 119 (Ariane), *Schnitzler* — 118 (Therese), *Curwood* — 114 (Der brennende Wald), *Hamsun* — 108 (Pan, Victoria), *Karin Michaelis* — 108, *Peladan* — 103, *Maupassant* — 98, *Undset* Siegfried — 92, *Voss Richard* — 92, *Strindberg* — 88 (Avtobiografični romani), *Wells Herbert* — 88, (Die Welt des William Clissold), *Farrère* — 85, *Kellermann* — 81, *Nexö* — 78 (Pelle, der Eroberer), *Pittgrilli* — 77, *Frank Leonhard* — 73 (Ochsenfurter Männerquartett), *Dekobra* — 73, *Dominik* — 73, *Dreiser* — 72 (Eine amerikanische Tragödie), *Keller Paul* — 67 (Waldwinter, Sohn der Hagar), *Mann Heinrich* — 67 (Der Untertan, Die Armen), *Mann Thomas* — 66 (Der Tod in Venedig), *Colette* — 65, *Hugo Victor* — 65 (Der Glöckner von Notre Dame), *Tolstoj Leo* — 65 (Anna Karenina), *Kisch Egon Erwin* — 64 (Wagnisse in aller Welt), *Merežkovskij* — 63 (Messias), *Wassermann* — 63 (Moloch), *Hergesheimer* — 60, *Serner* — 60, *Zweig Stephan* — 60, *Greinz* — 54 (Die grosse Sehnsucht), *Rolland Romain* — 51 (Peter und Lutz), *Haggard* — 45 (Zauberer im Sululande), *Shaw Bernard* — 44, *Klabund* — 40, *Sabatini* — 40, *Brod Max* — 39, *Ibannes* — 39 (Arena), *Titayna* — 39 (Meine Geliebte), *Tolstoj Alexej* — 38 (Geheimnis der infraroten Strahlen), *Mercier* — 36, *Fedin* — 34, *Sundermann*, *Thurston* in *Wodehouse* po 33, *Conrad* — 32 (Taifun), *Feuchtwanger* — 30, *Gide André* — 30.

Novi Rusi so zelo priljubljeni, zlasti: Gladkov, Leonov, Katajev in Lavrenjev. Ker so Nemci šele v drugi polovici leta 1928. pričeli v večjem obsegu izdajati ruske pisatelje, se zanimanje za novo rusko literaturo ne more izraziti v tej statistiki.

Kakor kaže statistika, je največ navdušenja za ameriške, angleške, francoške in ruske pisatelje, potem šele pridejo Nemci na vrsto.

Dobro bi bilo, če bi ti podatki vzbudili kaj komentarjev in debate v naši javnosti.

Ljudska knjižnica »Svobode« Guštanj.

Koncem leta 1928. ima knjižnica 138 rednih obiskovalcev.

Knjižnica ima 245 slovenskih leposlovnih, 50 slovenskih znanstvenih, 1291 nemških leposlovnih in 638 nemških znanstvenih knjig. Skupaj 2224 knjig ter večje število brošur itd.

V letu 1928 je bilo izposojenih 1116 slovenskih ter 2075 nemških; skupaj 3191 knjig. Vsaka slovenska knjiga je bila povprečno 5 krat, vsaka nemška povprečno 1 krat izposojena. Knjižnični promet izkazuje 2447 Din dohodkov.

Od slovenskih knjig oz. prevodov so največ čitane sledeče knjige: Roman treh src (J. London), Dekle z biseri (Haggard), Dekle Eliza (Goncourt), Tarzan (Borroughs), Junakinja iz Štajra (Mazetti), Kazaki (Tolstoj), Rodbinska sreča (Tolstoj), Človek in pol (Šorli), Morski vrag (London), Idijot (Dostojevski), Krištof Dimič (London), Tigrovi zobje (Leblanc).

Najbolj pridni so sledeči obiskovalci: Apohal Franc, delavec; Lepko Franc, delavec; Sternjak Marija, zasebnica; Novak Marija, žena delavca; Janet Jurij, delavec; Šuler Franc, delavec; Kramer Emil, delavec; Plazovnik Albert, delavec, Kaiser Rudolf, delavec; Močnik Luka, delavec; Frece Just, žena delavca; Milonik Ivan, sin gostilničarja; Sikora Emilija, žena delavca; Jamšek Pavla in Hedviga; Dobaj Franc, delavec; Ulčnik Anton, delavec in drugi. Vsak izmed gornjih je prečital v letu 1928 najmanj 100 knjig iz naše knjižnice.

Knjižnica »Svobode« v Dobrunjah.

Knjižnica se je osnovala meseca marca 1928 s podporo centrale, ki je dala 42 knjig. Knjižnica ima danes 128 knjig. — Promet knjižnice v letu 1928 je bil sledeči: obiskovalcev 213, izposojenih knjig 389, dohodkov od izposojenih knjig 474 dinarjev. V mesecu januarju 1929: obiskovalcev 36, izposojenih knjig 81, dohodkov od izposojenih knjig 108 Din.

Občni zbor knjižničarske podzveze »Svoboda« *

se bo vršil v Ljubljani 17. marca z dnevnim redom:

1. Poročilo o stanju knjižnic.
2. Pravilnik podzveze.
3. Ureditev knjižnic.
4. Katere knjige morajo imeti naše knjižnice.
5. Razno.

Delavski šport in telovadba.

Centrala socialističnih telesno vzgojnih organizacij v Češkoslovaški je bila ustanovljena na inicijativo Zveze D. T. J. Č. pred tremi leti in združuje danes 7

telesno vzgojnih organizacij v Češkoslovaški s skupno 200.000 člani. Nedavno je imela svojo konferenco za l. 1928. Glavno je razpravljala o vprašanju tkzv. trip-

tyka, t. j. potne legitimacije, ki opravičuje lastnika kakega voznega kolesa iz inozemstva k vstopu v Češkoslovaško, ne da bi bilo treba plačati carino. Ta pravica je bila podeljena po finančnem ministrstvu neki številčno slabi kolesarski organizaciji, ki sedaj s triptyki trguje. Delavske kolesarske organizacije pa te pravice nimajo. — Prispevek k centrali je bil določen na 1 češki vinar od člana. Iz poročil posnemamo: Zveza v Ustju n/L. (nemška) ima 43.000 članov. Lani se je udeležila s 1000 člani slavnosti v Dresdenu, je kupila v Ustju n/L. svojo zvezino palačo, se pripravlja na udeležbo v Nürnbergu in pripravila državno slavnost češkoslovaških nemških športnikov v Karlovih Varih. V Podmoklechi bo priredila veliko okrajno telovadbo in osrednji samaritanski, kakor tudi telovadni kurz. Zveza je protestirala proti omejevanju dijaške telovadbe z uradnimi dekreti.

III. zimske tekme Zveze D. T. J. Č. so se vršile 26. in 27. januarja t. l. v Velkých Hamrech ob udeležbi 130 tekmovalcev, mož, žen in naraščaja Zveze D. T. J. Č. in Zveze nemških delavskih športnikov v Ustju n/L. Rezultati obeh dni so sledeči: 20 km moški: 1. Dressler Walter (Ustje) 2:04.27 ure, 2. Kašpar (D. T. J.) 2:07.56 ure, 18 tekmovalcev. — 6 km žene: 1. Rydlová Ana (D. T. J.) 41:32 min., 2. Duřková Marta (D. T. J.) 43:32 min. Tekmovalk 5. — Ovire, moški 4 km: 1. Urban Jos. (Ustje) 22:38 min., 2. Mauer Matěj (D. T. J.) 22:40 min. Tekmovalcev 7. — Naraščajniki 6 km: 1. Máras Jos. (D. T. J.) 26:48 min., 2. Weissheř V. (D. T. J.) 29:51 min. Tekmovalcev 9. — V tekmi patrolj na 8 km (tekmovalo 7 patrolj) je zmagala patrolja iz Marienberga (Ustja). Moške 12 km (tek. 17): 1. Farský (D. T. J.) 1:17.41 ure, 2. Dressler (Ustje) 1:19.41 ure. — V skokih je štartalo 18 članov in 9 naraščajnikov. Najdaljši skok je znašal pri članih 39 metrov in pri naraščaju 31 metrov. — 20. januarja so se vršile smučke tekme za deco. Tekme so imele lep uspeh in so znamenje stalnega napredka v zimskih športih v Delavskih telovadnih jednotah.

Zveza nemških delavskih kolesarskih klubov v Chabařovicích javlja, da je imela leta 1928 481 klubov s 17.000 člani. Priredila je samaritanski in tri tehnične tečaje. Za leto 1929 pripravlja zopet tehničen tečaj, dalje funkcionarski tečaj in izlet na Dunaj. Uredila si je delavnico za popravila koles svojih članov. — **Osrednja zveza klubov delavskih kolesarjev** je upeljala tekmovanje v klubih, ki se je obneslo in pomaga k naraščanju. Pridobljena je bila cela vrsta novih članov, zveza je konsolidirana, ustanovljenih je bilo 8 novih klubov in v Pragi se je vršil cikel

strokovnih predavanj. Pri potrjevanju pravil se delajo klubom sitnosti. Vprašanje združenja plzenjske župe z zvezo še ni urejeno. Zastopnik **plzenjske župe** poroča, da je župa izgubila nekaj klubov, ali pridobila 240 novih članov. — **V Zvezi delavskih turistov** se opazuje naraščanje članov in celokupnega delovanja. L. 1929 namerava zveza zidati razgledni stolp na Chlumu pri Plznu in planinsko kočvo v Bezkydich. Posebna pozornost je posvečena zimskim športom, zlasti smučanju. Opozarja se na visoke subvencije, ki jih podeljuje ministrstvo nekaterim organizacijam in na malenkostne podpore delavskim organizacijam. — **Zveza D. T. J. Č.** je imela l. 1928 pet uspešnih izletov v tujino. Ustanovljen je bil poseben samaritanski odbor, ki ima danes že 200 sekcij. Sedaj je v ospredju vprašanje zidave zvezinega doma. Vzgojni odbor je izdelal smernice telesne vzgoje za telesno-vzgojno Internacionalo in akcijski program D. T. J. Upeljana je redna poročevalska služba, tako da so vse zveze v inozemstvu in češkoslovaška javnost o akcijah zveze informirane. »Tělocvičný Ruch« je izdajan v povečanem formatu. Pripravlja se na izlet v Nürnberg in na smučarske tekme ter pripravljajo se zimsko-športni tečaji in vaditeljske, vzgojiteljske ter funkcionarske šole. V l. 1930 se nameravajo prirediti mladinske slavnosti D. T. J. — Predsednik sodr. R. Silaba je končno še naznanil, da se vrši letos v Pragi **V. kongres Socialistične telesno-vzgojne Internacionale**. — Konferenca je povsem uspela.

II. zimske tekme nemške delavske telovadne in športne zveze so se vršile od 30. decembra do 1. januarja v obmejnem nemškem mestecu Johanngeorgenstadt. — Udeležilo se jih je 600 tekmovalcev in tekmovalk iz 4 zvez. Nemčija je bila zastopana s približno 500 tekmovalci, Zveza D. T. J. Č. s 54, zveza v Ustju n/L. s 26 in Avstrija s 6 tekmovalci. Konkurenca je bila težka. Vršili so se smučki teki, patroljski teki, skoki itd. Pri patroljskem teku treh oseb je dosegla prvo mesto patrolja Zveze iz Ustja. Najdalje je skočil sodr. Schroll (Avstrija) in sicer 30.5 m. Vse tekme so bile lepo obiskane; iz Dresdenu in Leipziga sta prišla posebna vlaka.

Avstrijska delavska zveza za šport in telesno kulturo — Askö — izdaja od 1. januarja t. l. nov tednik »Volkssport« (Ljudski šport), ki bo skupno glasilo vseh zvez, združenih v »Askö«.

Največje delavsko telovadno društvo je na Dunaju. Ima 13.000 članov.

Na **Madžarskem** pripravljajo delavski športniki letos zopet telovadne in športne slavnosti in sicer 1. in 2. junija.

Izprememba v angleškem delavskem športu. Vodstvo nogometnih skupin v angleški delavski športni zvezi se je v zadnjem času vedno bolj odtujevalo načelom Socialistične telesno-vzgojne Internacionalne. Zato se je pokazala nujna potreba v preokretu gibanja. Z ozirom na to je bila ustanovljena nova delavska športna zveza, katere stremljenja učinkovito podpirata britanska delavska stranka in strokovno gibanje. Na javnem shodu športnikov je spregovoril vodja stranke Ramsay Macdonald, ki je daroval tudi pokal za razpisano nogometno tekmovanje. Sedaj, ko se je postavila za športno gibanje stranka, bo imel angleški delavski šport boljše pogoje za razvoj, kakor pa doslej, ko se je politično gibanje vedlo

napram športnikom precej nevtralnno. Tudi v Angliji je stranka razumela, da se mladine — fantov in deklet jutrišnjega dne, ki iščejo zadovoljstva v telesnih vajah — ne da pridobiti le z duševnimi sredstvi.

Poljska delavska športna zveza izkazuje za leto 1928 sledeče najboljše lahko-atletске rezultate pri moških: tek na 100 metrov 11.8 sek., 200 m 24.8 sek., 400 m 59.2 sek., 800 m 2.12 min., 1500 m 4:26.4 min., 5000 m 16:58 min., olimpijska štafeta (800 × 200 × 200 × 400 m) 3:56 min., 4 × 100 m 48.1 sek., kopje 42.41 m, kroglja 9.98 m, skok v višino 162.5 cm. — Pri ženah: tek na 60 m 8.8 sek., 100 m 14.8 sek., 500 m 1:46 min., 4 × 100 m 59.8 sek., skok v daljavo 4.14 m.

Naše podružnice

Jeseniški »Svobodaši«,

ki jim je posvečena Čufarjeva pesem v današnji številki, so bili 20. febr. izpuščeni iz zaporov ljubljanskega sodišča. Preiskava se sicer še nadaljuje, vendar bodo gotovo oproščeni, ker niso ničesar protizakonitega zagrešili. Pozdravljeni!

Maribor. Naša podružnica je končno pričela z rednimi predavanji, o katerih smo govorili že v prvi številki »Svobode«. Predmet prvemu predavanju je bila »Japonska« in se je vršilo v soboto, dne 16. februarja 1929, v Ljudskem domu. Nadaljnja predavanja bodo vsako soboto, vsakokrat ob pol 8. uri zvečer v Ljudskem domu. Vsako predavanje bodo spremljale skioptične slike. V naslednjem nekoliko sporeda za bližnji čas: Skandinavija, Alpe, telesna kultura in delavski šport, Stari Rim (Forum in Palatin), Dunajska revolucija 1848 in Slovenci, Jugoslavija, Francija, Amerika in Slovenci, Nova industrijska revolucija, Španija, Severna Afrika, Italija. Že prvo predavanje je bilo povsem zadovoljivo obiskano, saj ni ostal prazen noben sedež. Kljub temu pa moramo pripomniti, da bi se tudi za naše nogometaše, od katerih ni bilo videti nobenega, našlo ob ekonomični izrabi še dovolj prostora. Vse ostale sekcije so bile na predavanju razmeroma zastopane in to pričakujemo za bodoče tudi od športarjev. Ako pa za delavsko kulturo res nimajo nobenega smisla, se pač ne bodo smeli čuditi, če bomo od sklepov prešli

do dejanj in napravili konec zlorabi imena »Svoboda«.

Navzlic vsem težkočam in oviram smo vendarle ustanovili lasten dramatičen odbor. Na ustanovnem občnem zboru se je konstituiral redni odbor, ki že z vneto dela na ustanovitvi delavskega odra. Uvedene so tudi že redne vaje, čeprav moramo vsakokrat prosjačiti za lokal. Hočemo pa kljub temu vztrajati pri svojem delu, ker se smemo tolažiti s tem, da bodo prihodnje leto z zgraditvijo potrebnih prostorov tudi za nas nastopile razmere, ki nam bodo dale prosto dihati.

Po večletni dobi vladanja separatizma v naših sekcijah smo se lotili tudi dela na prerojenju naše podružnice; hočemo koncentrirati vse sile in kot harmonična celota vzajemno vršiti naše kulturne naloge. Na tozadevno okrožnico odsekem dobivamo prav simpatične odmeve in lahko že danes trdimo, da ima med našim članstvom ideja kolektivizma večino za seboj. Ko bo iztrebljeno sektaštvo, nam bo omogočeno marsikoliko koristnega dela za naš kulturni pokret. Zato proč s sektaštvom ali »Vereinsmajerijo«.

Radio-aparat

si lahko poceni nabavi katerakoli naših podružnic. Pišite na centralo »Svobode«.

Tamburaške inštrumente

bi si rada nabavila neka podružnica »Svobode«. Centrali »Svobode« naj se javi tisti, ki bi jih hotel prodati.

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16. Telefon šte. 31-33

najstarejša
v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih, kakor tudi muzikalij za
petje, klavir in druge instrumente. Knjige in časopise,
v zalogi se ne nahajajoče, dobavlja iz
inozemstva v najkrajšem
času.

Delavskim knjižnicam nudi pri večjem naročilu znaten popust.

Razmnoževalne aparate: **Original Opalograph**, naj-
boljši razmnoževalec posebno za note, risbe i. t. d.
Jamčim za brezhibno delovanje.

Pisarniške potrebščine, strojepisni, oglejni, indigo, sesalni
papir. Zvitki za računske stroje in blagajne.

Pisalni stroji: **Stoewer veliki in srednji, Under-
wood**. Rabljeni, dobroohranjeni stroji.

Lastna špeciialna popravilnica za pisalne računske in
šivalne stroje!

Točna postrežba! Cene nizke! Cenike brezplačno!

LUD. BARAGA - LJUBLJANA

Šelenburgova ulica 6. Telefon šte. 2980.

Splošno kreditno društvo

r. z. z o. z.

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 13

sprejema hranilne vloge od 1 Din naprej
in obrestuje najugodnejše.

V načelstvu in nadzorstvu zgolj zastopniki
strokovnih in gospodarskih organizacij.

Zadružna založba

v Ljubljani

Miklošičeva cesta 13

priporoča svojo bogato za-
logo knjig, zlasti: Železno
peto, Golgota, Povesti L.
Kuharja, Idejne predhodnike
socijalizma, Karl Marx, V
Ameriko, O zgodovini del.
gibanja na Slovenskem.

Zadružna banka

v Ljubljani, Miklošičeva c. 13

se priporoča za vse
denarne posle (devize,
valute) za vsa denarna
nakazila v tujino, za
naložbe gotovine, za
nakup in prodajo vred-
nostnih papirjev, srečk
— — idt. itd. — —

Obračajte se

kadar rabite ma-
nufakturno blago
vsake vrste na

Produkcijo

Ljubljana, Tržaška c.

ali na njene prodajal-
ne na Glincah (Rožna
dolina), Maribor, Stu-
denci. — —

Vsak zaveden delavec in vsaka zavedna delavka mora biti članica

Konzumnega društva za Slovenijo r. z. z o. z.

če je njegova zadružna prodajalna v njegovem okolišju.
Dolžnost je kupovati vse v zadružni prodajalni.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

*največja slovenska gospodarska in dobrodelna zadruga v
Severni Ameriki.*

*Najboljša zavarovalnica za življenje, za bolezen, po-
škodbe itd. - Posluje v Zedinjenih državah, Kanadi
in Mehiki. - Ima nad šeststo krajevnih podružnic
po raznih krajih Amerike.*

Premoženje 3,500.000 dolarjev.

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

Glavni urad S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill